

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA GEOGRAFIYA FANIDAN AMALIY MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISH

Mavlonov Ahmadjon Muxamadovich

Buxoro davlat pedagogika instituti, g.f.n., dotsent

Mavlonov Rahmatjon Muxamadovich

**BuxDPI, Aniq va tabiiy fanlari o'qitish metodikasi (geografiya) magistratura
mutaxassisligi 2- bosqich magistranti**

Annotatsiya: Geografiya ta'limning asosiy fanlaridan biri bo'lib, o'quvchilarga atrofdaagi dunyoni, uning tuzilishi va xususiyatlarini tushunishga yordam beradi. Geografiyani o'rganishning muhim jihati – o'quv materialini chuqurroq o'zlashtirish va o'quvchilar malakasini oshirishga yordam beradigan amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishdir. Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida geografiya fanidan amaliy mashg'ulotlar tashkil etishning ahamiyatini ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar: Geografiya, amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish, o'quvchilar faolligi.

Abstract: Geography is one of the main subjects of education, which helps students to understand the surrounding world, its structure and characteristics. An important aspect of studying geography is the organization of practical activities that help to master the educational material in depth and improve students' skills. In this article, we will consider the importance of organizing practical training in geography in secondary schools.

Keywords: Geography, organization of practical training, student activity.

Аннотация: География – один из основных предметов образования, который помогает учащимся понять окружающий мир, его структуру и особенности. Важным аспектом изучения географии является организация практической деятельности, способствующей углубленному усвоению учебного материала и совершенствованию навыков учащихся. В данной статье мы рассмотрим важность организации практических занятий по географии в общеобразовательных школах.

Ключевые слова: география, организация практических занятий, активность учеников.

Geografiya fanidan amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning fazoviy tafakkurini, tahliliy ko'nikmalarini rivojlantirish va dunyoning turli mintaqalari haqidagi bilimlarini boyitishda muhim ahamiyat kasb etadi. Amaliy topshiriqlar orqali

o'quvchilar nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llashlari mumkin, bu esa ularni yaxshiroq o'zlashtirish va tushunishga yordam beradi.

Amaliy mashg'ulotlarni samarali tashkil etish uslublari

Amaliy geografiya darslarini samarali o'tkazish o'quvchilarga fanni o'rgatishda asosiy o'rin tutadi. Geografiya - dunyo, uning tuzilishi, tabiiy sharoiti, iqtisodiyoti, aholisi va boshqa jihatlari haqidagi fan. Amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarga materialni yaxshiroq tushunish va eslab qolish, shuningdek, geografiyani muvaffaqiyatli o'rganish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va ko'nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi.

Geografiy fanidan amaliy mashg'ulotlarni samarali tashkil etish uchun o'qitishning turli usullaridan foydalanish zarur. Bunga ekskursiyalar berish, loyihalar yaratish, interaktiv xaritalar va onlayn resurslardan foydalanish va o'yinga asoslangan o'rganish kiradi. Turli usullar o'quvchilarni qiziqtirishga, darslarni qiziqarli va qulayroq qilishga yordam beradi. [4, 7]

Quyida amaliy geografiya mashg'ulotlarini samarali tashkil qilishda yordam beradigan asosiy fikrlar keltirilgan:

1. Darsning maqsadi va vazifalari: Darsning aniq maqsad va vazifalarini belgilang, shunda o'quvchilar dars oxirida nimaga erishishlari kutilayotganligini bilishadi. Bu ularga materialning muhim jihatlari e'tibor berishga yordam beradi.

2. O'qitishning turli usullaridan foydalanish: Darsga turli xil o'qitish usullarini, masalan, guruhlarda ishlash, bahs-munozaralar, o'yinlar, amaliy mashg'ulotlar va hokazolarni kiritish. Bu o'quvchilarga materialni yaxshiroq tushunishga va o'quv jarayonini diversifikatsiya qilishga yordam beradi.

3. Ko'rgazmali qurollardan foydalanish: Geografiya fani xaritalar, diagrammalar va boshqa ko'rgazmali materiallar tasvirlari bilan chambarchas bog'liq. Ma'lumotni vizual tarzda taqdim etish va o'quvchilarga murakkab tushunchalarni tushunishga yordam berish uchun ularni sinfda foydalaning. [5, 38]

4. Amaliy topshiriqlarni qo'llash: O'quvchilarga olgan bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatini berish. Bu kartografik vazifalarni bajarish, dala tadqiqotlarini o'tkazish yoki geografiya muammolarini hal qilish bo'lishi mumkin.

5. Fikr-mulohaza: O'quvchilarning ishini baholash va ularga fikr bildirishni unutmang. Bu ularning xatolarini tushunishga va malakalarini oshirishga yordam beradi. [3, 441]

Ushbu ko'rsatmalarga rioya qilish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga materialni yaxshiroq tushunish va eslab qolish, shuningdek, ushbu qiziqarli fanni muvaffaqiyatli o'rganish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradigan samarali, amaliy geografiya darslarini yaratishi mumkin. [2, 5]

O'quvchilarni mashg'ulotda faol ishtirok etishga jalb qilish usullari

Geografiya darslarini muvaffaqiyatli tashkil etishda o'quvchilarni amaliy mashg'ulotlarga faol jalb etish muhim o'rin tutadi. O'quvchilarning mustaqilligi, tashabbuskorligi, ijodiy fikrlashini rag'batlantirish ularning darsda faol ishtirok etishiga, chuqurroq o'rganishiga yordam beradi. [6, 41]

Amaliy geografiya darslarida maktab o'quvchilarining faol ishtirok etishi ularning o'zlashtirishida muhim o'rin tutadi va o'quv materialini to'g'ri tushunish imkonini beradi. Darslarda faol qatnashgan o'quvchilar fanni o'rganishga qiziqishi ortib, ma'lumotni yaxshi eslab qoladi, ko'nikma va malakalarini rivojlantiradi. Amaliy geografiya darslarida maktab o'quvchilarining faol ishtirokini ta'minlash uchun quyidagi usul va usullardan foydalanish mumkin:

1. Ta'limning interfaol usullaridan foydalanish: maktab o'quvchilarini munozaralarga jalb qilish, guruh loyihalari, o'yinlar va boshqa interfaol tadbirlarni o'tkazish ularning darsda faol ishtirok etishiga va materialni muhokama qilishga yordam beradi.

2. Amaliy topshiriqlarni bajarish: o'quvchilarga olgan bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatini berish, masalan, dala tadqiqotlarini o'tkazish, xaritalar chizish yoki geografik ma'lumotlarni tahlil qilish.

3. Vizual vositalardan foydalanish: Xaritalar, diagrammalar, fotosuratlar va videolar kabi vizual materiallar o'quvchilarga ma'lumotni yaxshiroq tushunishga va muhokamalarda faol ishtirok etishga yordam beradi.

4. Mustaqil ishlarni qo'llab-quvvatlash: o'quvchilarga o'zlarini qiziqtirgan mavzularni mustaqil o'rganish, tadqiqot olib borish va natijalarni sinf bilan bo'lishish imkoniyatini berish.

5. Teskari aloqa: o'quvchilarning ishini baholash, ularga fikr bildirish va darsda faol ishtirokini rag'batlantirish.

6. Qiziqarli va amaliy ahamiyatli vazifalarni yaratish: topshiriqlar qiziqarli, o'quvchilarni qiziqtiradigan va amaliy qo'llanilishi kerak. [1, 7]

O'qituvchilar amaliy geografiya darslarida o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlab, o'quv jarayonini o'quvchilar uchun qiziqarli, samarali va esda qolarli qilishlari mumkin. O'quvchilarning faol ishtiroki geografiya fanini muvaffaqiyatli o'rganishning muhim elementlari bo'lgan bilim qobiliyatlari, tanqidiy fikrlash va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa. Umumta'lim maktablarida geografiya fanidan amaliy mashg'ulotlar tashkil etilishi o'quvchilarning dunyo, uning tuzilishi va xususiyatlari haqidagi tasavvurlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. O'qitishning turli uslublari, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va o'quvchilarni faol jalb etish orqali geografiya darslarini yanada qiziqarli, qulay va samarali o'tkazish mumkin. Amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning o'z ko'nikma va qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga, atrofdagi dunyoni yaxshiroq tushunishlariga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. AM Mavlonov, CZ Jalilova, KM Fazliddinova - Journal of Geography and Natural Resources, 2023 "Cho'l sharoitida shaharlarning yaralishi va rivojlanish xususiyatlari".

2. Muhamadovich, M. A. "Zarafshon vodiysida o'rtacha shaharlarning rivojlanishi." *EPRA International Journal of Research & Development (IJRD)* 6.12 (2021): 1-1.
3. Saidova, D. "Boshlang 'ich sinflarda "Yosh tabiatshunos" to 'garagini tashkil etishning ilmiy-amaliy ahamiyati." *Pedagogs jurnali* 1.1 (2022): 440-442.
4. Bonnett, Alastair. "The insignificant role of geography in education". *Geographical Review*, 107-jild, 1-son, 2017-bet. 1-12.
5. Lambert, Devid va Morgan, Jon. "Geography from the Inside Out: An Introduction to Teaching Geography in Secondary Schools". Routledge, 2019 yil.
6. Smit, Mark. "Creative teaching of geography". Routledge, 2017 yil.
7. National Council of Geographical Education. "Guidelines for geographic education: elementary and secondary schools". Onlaynda mavjud: <https://www.ncge.org/uploads/pdfs/standards/Guidelines.pdf>